

«Собери по образцу»

Цель: закреплять умение детей подбирать объекты по образцу, ориентируясь на несколько признаков одновременно, воспроизводить их положение на листе

«Жостовский поднос» (фланелеграф)

Цель: учить детей последовательному зрительному обследованию и описанию предмета, его формы с указанием пропорций, цвета, оттенка по светлоте и цветовому тону

«Обведи по контуру» (работа с калькой)

Цель: тренировать зрительные функции: центральное зрение, прослеживание, локализация, фиксация, развитие зрительного восприятия

«Закрась узор» (штриховка)

Цель: формировать ряд навыков и качеств движений: ритмичность, свободный размах, легкие, без излишнего напряжения движения, правильную остановку в нужной точке и в пределах конкурса, воспроизведение штрихов по форме предмета, регулицию силы нажима при раскрашивании

«Обведи по контуру»

Цель: учить правильно держать карандаш (кисть); обводить по контуру рисунок, состоящий из линий различной конфигурации, подготовка руки к письму

«Создание цветowych комбинаций»*Цель:* закреплять умения получать смешением красок разные светлотные оттенки

«Форма в орнаменте» (автор Венгер)

Цель: учить детей последовательно обследовать расчлененную орнаментальную форму, описывать ее словесно и узнавать по описанию

«Нарисуй орнамент»

Цель: тренировать умения считать, при рисовании повторяющихся элементов орнамента

«Сделаем салфетки» (изучаем орнамент), (автор Венгер)

Цель: закреплять умение детей, подбирать детали (фигуры), ориентируясь одновременно на форму и цвет.

INTERVENȚIA LOGOPEDICĂ ÎN CAZUL COPILOR NONVERBALI

*Blaga Tatiana,
Logoped Grad didactic superior,
IET nr. 168*

Rezumat:

Articolul elucideaza o latura a terapiei logopedice foarte actuala si anume lucrul cu copii nonverbali. Sunt descrise, din punct de vedere teoretic si practic, conditiile psihopedagogice de educare a limbajului in cazul lipsei acestuia. La fel, sunt prezentate metode de stimulare verbala de la primele sunete pana la lucrul asupra frazei.

Cuvinte-cheie: intervenție logopedică, copii nonverbali, stimulare verbală, comunicare

Annotation:

The article elucidates a part of the very current logopedic therapy, namely, the work with nonverbal children. There are described theoretical and practical psycho-pedagogical conditions of language

education in the moment of its absence. Also, there are introduced methods of verbal stimulation from the very beginning when appear the sounds till the level when we work on the construction of a phrase.

Keywords: Logopedic intervention, non-verbal children, verbal stimulation, communication.

În ultimul timp, tot mai multi copii nonverbali sunt înregistrați în diferite instituții medicale și/sau educaționale care abordează copii de vârstă preșcolară. Prin termenul „nonverbală” este desemnată persoana care nu utilizează vocea pentru comunicare (termenul clinic - „nonvocală”, deoarece comportamentul verbal poate include comunicarea fără sunete, de exemplu, limbajul gestual). În majoritatea cazurilor, acești copii comunică în felul următor: arată cu degetul sau te duc de mână la obiectul sau locul dorit, exprimându-și necesitățile prin intermediul comportamentului, ori utilizează ineficient comunicarea (ecolalia) sau stereotipiile vocale.

Dacă în urmă evaluării multiaspectuale ale copilului nu sunt depistate tulburări organice ale aparatului verbal și auditiv sau semne evidente ale afectării sferei cognitive, dar sunt prezente particularități evidențiate ale sferei emoțional-volitive, atunci putem presupune că copilul prezintă tulburări din spectrul autist (TSA). La fel, copiii cu alalie motorie, sensorială sau senzomotorie prezintă lipsa comunicării verbale și deasemenea recurg la comportament pentru a obține cele dorite. Acești copii nu vorbesc deloc sau vorbirea lor se dezvoltă cu o întârziere mare. Conform V. Olărescu, D. Ponomari în cele mai multe cazuri, manifestările date sunt generate de apraxie – dereglarea mișcărilor voluntare (cel mai des, din partea motricității fine și articulatorii), agnozie – tulburare de recunoaștere (vizuală sau auditivă) [1, p.222], [2, p.46].

Dezvoltarea limbajului depinde de următoarele condiții:

- Capacitatea lingvistică înnăscută a copilului;
- Nivelul de păstrare a intelectului;
- Prezența stimulilor din mediul extern;
- Motivația verbală;
- Funcționarea căilor conductoare dintre analizatori prin care se transmite informația.

Zonele cerebrale responsabile de vorbire sunt următoarele: secțiunile posterioare ale circumvoluțiunii frontale inferioare; circumvoluțiunile temporale; regiunea parietală inferioară; zona aflată la joncțiunea regiunii temporale, parietale și occipitale a emisferei stângi dominante a vorbirii. După părerea cercetătorilor Șklovskii B. M., Vizeli T. G., dacă nu este legătură între aceste zone vorbirea nu se dezvoltă [6, p.197].

Indiferent de etiopatogeneza și mecanismele tulburării de limbaj obiectivele de bază la etapa începătoare sunt asemănătoare. Cert este faptul, că intervenția logopedică trebuie să înceapă cât mai timpuriu la vârsta de 2 – 3 ani în perioada senzitivă de dezvoltare a limbajului și constituirii personalității copilului.

Obiectivele de bază ale lucrului logopedic cu copiii nonverbali sunt:

1. Dezvoltarea inițiativei verbale;
2. Crearea motivației față de activitatea verbală simultan cu îmbogățirea vocabularului intern și extern;
3. Formarea capacității de constituire a planului/programului intern de exprimare, începând cu forme primitive a acestuia.

Lucrul cu copiii nonverbali presupune exercitarea unei influențe recuperative atât asupra activității verbale, dar și asupra altor procese psihice, laturii emoțional-personale a copilului. Implicarea emoțională (după Sobotovici E.) reprezintă una din premisele dezvoltării comunicării

[10, p.18]. Așa cum menționează M. Tomasselo, aceasta se manifestă anume la specia umană [4, p.21].

Sarcinile de bază la debutul terapiei logopedice sunt:

- 1) Stimularea activității verbale și psihice;
- 2) Dezvoltarea comunicării emoționale cu maturii. Expresivitatea specialistului trebuie să fie prezentă la fiecare etapă a activității, deoarece aceasta contribuie la dezvoltarea imitării, inspirând prin implicare emoțională copilul să perceapă și reproducă vorbirea;
- 3) Perfecționarea capacității de imitare a acțiunilor maturului (ecopraxie), semenilor și imitării verbale (ecolaliei);
- 4) Dezvoltarea și corijarea bazei psihofiziologice a activității verbale, a diferitor feluri de percepție, respirației fiziologice și verbale, aptitudinilor articulatorii;
- 5) Formarea nivelului motivațional-stimulatoriu al activității verbale;
- 6) Dezvoltarea vocabularului impresiv și expresiv: nominativ, predicativ și atributiv, care asigură minimul necesar pentru comunicare;
- 7) Formarea deprinderilor elementare de structurare gramaticală a mesajului verbal din punct de vedere morfologic și sintactic;
- 8) Profilaxia apariției tulburărilor secundare de limbaj.

În terapia copiilor nonverbalii, trebuie să ținem cont de faptul, că fiecare copil este unic și pentru fiecare trebuie să aplicăm o abordare individualizată. După părerea lui Lovaas O., lucrul asupra comportamentului joacă un rol foarte important în dezvoltarea comunicării [7, p.53]. Pentru copiii nonverbalii sunt caracteristice cele mai problematice tipuri de comportament. Dat fiind faptul, că copilul are un deficit de motivație și interacțiune socială, iar oamenii din mediul apropiat nu-l motivează suplimentar, copilul nu folosește vorbirea pentru a cere sau a denumi ceva. Lui îi este cu mult mai ușor să obțină totul prin intermediul comportamentului nedorit: stigmat, aruncatul obiectelor ș.a.

Înainte de toate, este necesar să captăm atenția copilului, să stabilim contactul vizual, ceea ce este foarte dificil în cazul copiilor cu TSA sau alalie. Pentru aceasta terapeuții pot pune pe cap antenețe haioase, urechiușe plușate, nas de clovn ș.a. Fixarea privirii la nivelul feței logopedului este foarte importantă pentru a accentua mișcările aparatului articulator și a insufla încrederea copilului să le folosească pentru a emite sunete verbale. Logopedul articulează clar, uneori chiar exagerat sunetele, cuvintele.

În lucrul cu copiii alalici logopedul poate începe terapia cu jocuri de imitare a sunetelor din mediu înconjurător, onomatopeie: Lupul: U-u-u! Mă doare: A-a-a! Vaca: Mu-u! Sunt utile cărțile cu sunete, aplicații IT. Se obțin sunete, silabe, care apoi sunt unite în cuvinte, iar cuvintele – în fraze. La fel, li se cere să arăte sau să dea obiecte, stimulând capacitatea de înțelegere a vorbirii.

O importanță enormă în terapie o are recompensa. Atunci când lucrăm cu un copil cu autism, întotdeauna trebuie să avem la dispoziție diverse recompense alimentare, jucării preferate. Dar folosim și recompensa socială (îl laudăm, îi aplaudăm). În terapia copiilor nonverbalii la bază stau metode bazate pe terapia ABA și anume abordarea verbal-comportamentală. Scopul metodei este axat pe dezvoltarea funcțională a vorbirii. Punctul de pornire în această terapie este motivarea internă a copilului care primește recompense pentru întărirea diferitor forme ale comunicării (cereri, denumiri ș.a.). Metoda verbal-comportamentală utilizează repetarea multiplă, prompt-ul și constituirea treptată a răspunsului așteptat.

Pentru consolidarea deprinderilor de comunicare verbală pot fi utilizate în complex și alte metode și terapii: Tomatis, logopedia ludică, stimularea senzorială, kinetoterapia ș.a. Cel mai bune rezultate sunt atinse atunci când sunt utilizate diferite metode selectate individual pentru fiecare copil aparte și, desigur, atunci când se lucrează în echipă: logoped, terapeut comportamental, pedagog, părinte, medici.

Dacă în trecut intervenția logopedică se orienta către perfecționarea vorbirii la etapa în care a fost perturbată dezvoltarea ei: sunet, silabă, cuvânt, frază sau vorbire coerentă. Atunci în prezent, avem tulburări de limbaj în care trebuie să „formăm” vorbirea copilului de la zero. Lucrul cu copiii nonverbali nu este ușor. Pus în față cu o asemenea provocare logopedul își pune întrebarea cum, în mod practic, să realizeze stimularea verbală în cazul copiilor nevorbitori. Centru de logopedie ludică din Moscova „Teritoria rechy” condus de Gruzinova T. și Gurina E. înaintează următoarele premize ale dezvoltării comunicării care sunt fundamentate pe următoarele condiții: fixarea privirii pe fața omului; orientarea către mișcare; orientarea la voce; sensibilitatea la condiționarea temporară, plus motivele comunicaționale fundamentale: rugămintea, divizarea, informarea [11], [12].

Reieșind din situația când la copil sunt prezente sunetele involuntare, se recomandă întărirea lor cu ajutorul gesturilor și obiectelor. De exemplu, când ne jucăm cu mașina spunem: „vvv” – „vvv” și atingem cu degetul arătător buza de jos, astfel, stimulând și conștientizând pronunția acestui sunet; pronunțăm „t-t-t” – „batem ținte” cu coasta palmei. Conform autorilor acestei metodici fiecărui sunet îi corespunde un gest, un obiect și un joc cu obiectul dat. Sunetele sunt prelucrate pe rând în situații de joc, iar apoi ca din „LEGO” sunt constituite cuvinte, care apoi sunt unite în fraze.

În situația când sunetele lipsesc, terapia începe cu învățarea copilului să sufle (în fluier, obiecte ușoare. Sunt utilizate diferite dispozitive: clește pentru nas, dop cu gaură, care se utilizează după ce se face desensibilizarea (deprinderea treptată a copilului cu atingeri mecanice pe corp, față, guriță).

Deoarece sunetul reprezintă, de fapt, mișcare, stimularea verbală (emiterea sunetelor) reprezintă învățarea mișcărilor articulatorii. Se pot utiliza sonde logopedice simple și vibraționale pentru stimularea și conștientizarea mai bună a mișcărilor organelor de articulație. Pentru emiterea sunetelor: I variantă – ungem un fluer cu miere, iaurt; II variantă – strângem nasul, în gură introducem fluerul, obținem expirul pe gură. La fel, stingem lumânări, suflăm puf, hârtiute ș.a. Pentru impostarea sunetul „P” introducem în gură un dop de plută și cu putere expirăm, expulzându-l în afară. Impostarea sunetelor se poate înlesni prin utilizarea metodei verbotonale, utilizată pentru copii cu probleme de auz și descrisă de Rulencova L. I. [9 ,p. 22]. Sunetul obținut îl automatizăm cu diferite vocale (PA – PA – PA; PU – PU – PU...). Consecutivitatea impostării sunetelor este următoarea: F/V – H – C/G – P/B – T/D – S/Z – M/N. Concomitent se lucrează și cu vocalele.

Lucrul asupra frazei începe cu învățarea denumirii obiectelor, acțiunilor, apoi a determinativelor și altor părți de vorbire, care sunt prelucrate apoi în contexte diferite.

Un rol important în dezvoltarea limbajului îl are învățarea citirii și scrierii. Adică învățarea literelor, citirea lor servește drept suport pentru achiziționarea vorbirii. Noțiunile date se utilizează într-o înțelegere mai largă și includ priceperi de decodificare și înțelegere a situației, recunoașterea obiectelor și reprezentarea lor, priceperea de a citi simboluri, pictograme și cuvinte (citirea globală), legate de o situație anumită. Srierea, la fel, este specifică. Pentru această

categorie de copii, prin scriere subînțelegem nu doar scrierea cuvintelor, textelor ca atare, dar ca o asimilare a mijloacelor suplimentare de autoexprimare și stabilire a contactului cu cei din jur. „Scrierea” situativă exprimă un mesaj cu ajutorul obiectelor (Exemplu: lingură – „vreau să mănânc”, pahar – „vreau să beau”). Copilul poate „scrie” cu ajutorul tablouașelor, simbolurilor, pictogramelor, literelor de de tipar ce dorește să facă, unde vrea să meargă, cu ce să se îmbrace ș.a.m.d. Sunt utilizate dispozitive și programe computerizate care facilitează învățarea vorbirii prin scriere.

O influență stimulatorie asupra copiilor nonverbali o exercită muzica. Melodiile sunt folosite ca suport pentru învățarea cuvintelor, dezvoltarea ritmului și conștiinței fonologice. Utilizarea Terapiei Muzicale Comunicaționale, descrisă de Sandiford G., contribuie la îmbunătățirea pragmaticii la copiii neverbali cu TSA și dezvoltarea limbajului social al acestor copii, fapt care îl demonstrează datele experimentului realizat de autor în lucru cu copii cu autism [3, p.3].

Jocul reprezintă modalitatea de bază prin care se desfășoară terapia logopedică. Prin joc învățăm, comunicăm, cunoaștem lumea. Spre deosebire de copiii tipici, copiii nonverbali incluși în terapie trebuie învățați să se joace. Ei au nevoie să fie ghidați, trebuie să le arătăm exemple și să-i încurajăm la fiecare realizare cât de mică.

Prin intermediul jocului se poate aprecia nivelul de dezvoltare a praxiei, putem facilita stabilirea diagnosticului și stabili programul terapeutic individualizat.

Stadiile dezvoltării jocului sunt:

- jocul senzorial;
- jocul manipulativ simplu;
- jocul manipulativ cu scheme;
- jocul funcțional;
- jocul cu subiect.

De fapt, după nivelul dezvoltării jocului putem să ne facem o închipuire despre nivelul dezvoltării cognitive a copilului.

În intervenția logopedică a copiilor nonverbali sunt utilizate următoarele strategii și instrumente de intervenție: observarea; urmarea după copil în activitatea de joc, corelarea ritmului specialistului și copilului; poziționarea la același nivel - jocurile se desfășoară pe covor; îi propunem jocuri; îi creăm motivația pentru joc și comunicare. Instrumentele ludice utilizate de logoped sunt: imitarea copilului; imitarea grotescă; provocarea și crearea obstacolelor artificiale; pornirea activității ritmice; modelarea situațiilor; ne prefacem ca nu înțelegem.

Trebuie de menționat condițiile de organizare a terapiei logopedice cu copiii nonverbali. Aici ne conducem de principiul mediului obiectual protejat. În încăperea destinată terapiei logopedice în afară de covor, măsuță cu scaunele nu trebuie să fie nimic în plus, pe pereți sau pe polițe. Aceste lucruri distrag atenția copilului, îi împiedică să se concentreze. Jucăriile și alte materiale didactice pot fi păstrate în boxe cu capac. Logopedul scoate pe rând obiectele, jucăriile de care are nevoie.

De asemenea, terapia logopedică se conduce de principiul mediului verbal protejat. Logopedul pastrează spațiul verbal liber fără a comenta excesiv prin fraze lungi, cuvinte complicate. Vorbirea logopedului trebuie să fie laconică, bine articulată, emotivă.

Totodată, în complex cu dezvoltarea vorbirii se recomandă realizarea jocurilor de integrare senzorială prin activizarea simțurilor, deoarece reținerea în dezvoltarea vorbirii poate fi rezultatul

tulburărilor legate de prelucrarea informației senzoriale [5, p. 113]. Sunt binevenite jocuri cu apă, nisipul, bile, texturi, mirosuri, gusturi ș.a. [8, p. 54] Aceste jocuri îi oferă copilului un flux de senzații diverse. În combinație cu metodele tradiționale ale dezvoltării vorbirii acestea produc o dinamică pozitivă în dezvoltarea vorbirii copiilor nonverballi.

În selectarea și aplicarea metodelor de intervenție specializată în terapia copiilor nonverballi logopedul trebuie să țină cont de cunoștințele și procedeele logopedice clasice, dar este necesară și o actualizare a acestora și o racordare la tendințele inovative din domeniul științelor psihopedagogice.

Bibliografie:

1. Olărescu V., Ponomari D. Asistența logopedică și psihologică: Principii. Metodologii. Perspective, Chișinău, 2012
2. Olărescu V., Logopedia: Perspectiva diagnosticului logopedic, Chișinău, Elena-VI, 2008
3. Sandiford G., Mainess K., Daher N. A pilot on the efficacy of melodic based communication therapy for eliciting speech in nonverbal children with autism, Autism 3, 2003
4. Tomasello M., Constructing a language, Harvard University Press, 2005
5. Айрес, Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем развития. - М.: Теревинф, 2009
6. Визель Т.Г. Основы нейропсихологии, М.: АСТ, 2009
7. Lovaas O., Koegel R., Simmons J., Long J., Некоторые обобщения и последующие меры в отношении аутичных детей в поведенческой терапии, Appl Behav Anal: 6
8. Митрофанова А. Е. Развитие речи у детей с задержкой речевого развития с помощью сенсорных игр и упражнений // Теория и практика образования в современном мире: материалы II Междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, ноябрь 2012 г.). — СПб.: Реноме, 2012
9. Руленкова Л.И. Как научить глухого ребёнка слушать и говорить на основе верботонального метода, Москва, Парадигма, 2010
10. Соботович Е. Ф. Формирование правильной речи у детей с моторной алалией. – Киев: КППИ, 1981
11. www.youtube.com/watch?v=krIPeT6Rvrk
12. <http://speech-area.ru>

MODALITĂȚI DE INTERVENȚIE ÎN DISLEXO-DISGRAFIE

Parascan Iulia Andreea, profesor logoped titular CJRAE Bacău, drd

Rezumat

Corectarea tulburărilor de scris-citit începe cu o etapă de precitare și pregrafie, în care se vor folosi metode cu caracter general și metode specific logopedice. în articol sunt descrise detaliat aceste metode

Cuvinte cheie: metode specifice și generale, intervenție logopedică, elevi cu disgrafie și dislexie

Abstract

The correction of writing-reading disorders begins with a stage of precision and pregraphy, in which general methods and speech-specific methods will be used. in articol are described in detail these methods

Keywords: specific and general methods, logopedic intervention, pupils with dysgraphia and dyslexia

Orice proces de corectare a tulburărilor de scris-citit începe cu o etapă de precitare și pregrafie, în care se vor folosi metode cu caracter general și metode specific logopedice.